

Naci Sadullah kimdir?

Tam adı Naci Sadullah Daniş'tır. 1912'de İzmir'de doğan yazar, yazılarında "Narteks", "Zahide Samsam", "Selim Tefvik", "Hatice Handan", "Naciye Sadun", "Eski Dost", "Cancığer", "Sadullah Tefvik", "Daniş", "N. S." müstear isimlerini de kullanmıştır. İzmir'in Uşşakizâdeler ailesine mensuptur. Halit Ziya Uşaklıgil amcası, Atatürk'ün eşi Latife Hanım halasının kızıdır. Galatasaray Lisesi'nde başladığı ortaöğrenimine Halıcıoğlu Askeri Lisesi'nde devam etti. Ancak sağlık sorunları nedeniyle askeri liseden çıkarılınca Fransa'ya giderek Grenoble Üniversitesi'nde eczacılık okudu. Türkiye'ye döndükten sonra bir süre eczacılık yaptı. 1926 yılından itibaren gazeteciliğe başladı. 1952 yılında Dr. Rıza Nur hakkında yayımladığı bir yazı nedeniyle altı ay tutuklu kaldı. Otuza yakın yazısı dolayısıyla Demokrat Parti döneminde kovuşturmalara uğradı; bu arada 6 ay tutuklu kaldıktan sonra beraat etti (1952). 1967 yılında *Kirpi* dergisinde yayımlanan "Dostum Nâzım Hikmet" adlı yazı serisi nedeniyle

Nâzım Hikmet'i övmekten bir buçuk yıl hapse mahkûm oldu. Rumca ve Fransızca biliyordu. Dildar Hanım'la evli olan Naci Sadullah bir çocuk babası idi. Gazeteciler Cemiyeti üyesi olan yazar, kanserden tedavi gördüğü hastanede öldü. Cenazesi 29 Ağustos 1975 tarihinde Şişli Camii'nden alınarak Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

1926 yılında başladığı gazetecilik hayatında pek çok dergi ve gazetede fıkralar, röportajlar, tarihî romanlar neşretti. *Son Posta*, *Yedigün*, *Tan*, *Her Gün*, *Cumhuriyet*, *İzmir*, *Havadis*, *Yeni Asır*, *Ulus*, *Milliyet*, *Demokrat İzmir*, *Kirpi* ve *Akbaba* Naci Sadullah'ın yazılarını yayımladığı belli başlı süreli yayınlardır. Zaman zaman takma adlarla fıkralar, mizahi öyküler, tefrika romanlar yazdı; çeviriler ve röportajlar yayımladı. Şair ve yazarlarla yaptığı röportajlar 1933-35 arasında *Yedigün* dergisinde yayımlandı. Naci Sadullah, özellikle *Yedigün* ve *Yarımay* dergilerinde yayımladığı röportajlarıyla ünlenmiştir. Haldun Taner, hatıralarında Naci Sadullah'ın gazeteciliği ile ilgili olumlu izlenimlerini dile getirir. (Taner 1986: 178). Naci Sadullah, ömrünün son yıllarında İzmir gazetelerinde Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında kahramanlık göstermiş kişilikleri konu alan tarihî romanlar ve yazılar tefrika etti. Victor Margueritte'in *Eş (Le Compagnon)* adlı eserini Türkçeye çeviren yazarın süreli yayınlarda yayımlanan yazıları ve röportajları kitap hâlinde neşredilmemiştir.

Parita Vapurundaki Yahudiler Arasında

Vatansız Yahudiler

Naci Sadullah, Tan Gazetesi, 17 Ağustos 1939, sayfa 1, 7,8

İzmir limanında iki, üç gün kalan ve bir aydan beri deniz üzerinde serseri dolaşan Parita vapurundaki vatansız yahudilerin hali büyük bir alaka uyandırmıştır.

TAN, muharrirlerinden birini tayyareyle İzmir'e gönderdi. Muharririmiz vapurdaki Yahudilerle görüştü. Onların hayatlarını dinledi ve bize fevkalade meraklı bir seri hikâye getirdi.

Bu röportajların birincisini bugün Yedinci Sayfamızda Bulacaksınız.

İzmir'de Vatansız Yahudilerle Konuştuk

Bundan bir müddet evvel, gazetelerde, Saint-Louis adında bir vapurun, Çekoslovakya'dan kaçan Yahudilerle dolu olarak Amerikaya iltica ettiğini okumuştum. Fakat bu firari mülteciler Amerikaya kabul olunmamışlar ve liman liman dolaşarak merhamet dilenmek mecburiyetinde kalmışlardı.

Henüz vicdanı paslanmamış ve yüreği taşlaşmamış olan her insan gibi, onlarla ben de alakadardım. Hele, dünyanın hiçbir rıhtımına yanaştırılmayan vapurlarının yuvarlak kamara penceresinden insanlara öksüz bir ürkeklikle bakan o iki güzel ve sevimli insan yavrusunun mahzun yüzleri, beni insanlığımdan utandırmıştı.

İçinde bu beşerî alakanın uyanışından sonra, gazetelerde

her gün, onlara dair havadis aramaya başlamıştım. Fakat ben, Almanların şerlerinden kaçan Yahudilerin, sade o vapurda bulunanlardan ibaret olduklarını sanıyordum. Halbuki artık hepimiz öğrenmiş bulunuyoruz ki, şu anda, muhtelif denizlerde çıkacak kara bulamıyan Yahudilerle dolu bir çok vapurlar dolaşmaktadır.

Türk sularında

Hatta bunlardan birkaç tanesi de, Türk sularında bulunmaktadır. Bu acı hakikatin gazetelerden öğrenildiği günlerden beri, zihinlere cevapları bulunamayan bir çok sualler üşüşmektedir.

Hele evvelki gün İzmir limanından uzaklaşan Parita vapuru, bu umumi alakayı büsbütün artırmıştır.

Onun İzmir limanına, demir attığı gün, oradaki meslektaşlarımızdan aldığımız haber şu satırlardan ibaretti:

“- Bugünü limanımıza Parita adında bir gemi geldi. Bu vapur Çekoslovakya'dan kaçan Yahudilerle doludur. Firari Yahudilerin sayısı altı yüze yakındır. Hepsi de karaya çıkmak istemektedirler. Geceleri biçarelerin feryatlarından durulmuyor. Gündüzleri de bu vapurların yanından geçenler güverteye asılmış olan kocaman bir bandta, şu kelimeleri okumaktadırlar:

“- Ekmek, su, alkol isteriz!”

Bugün vapurdaki firariler tarafından çekilen bir telgraf üzerine, Dünya Musevilerine Yardım Cemiyeti'ne mensup bir zat, Viyana'dan tayyare ile şehrimize gelmiştir. Bu zat getirdiği parayla, Musevilerin ihtiyaçlarını tatmin edecektir. BU itibarla, vapurun yarın limanımızdan ayrılması kuvvetle muhtemeldir!”

İzmire nasıl gittim?

Eğer bu sonuncu satırlar ümidimi kırmasaydı, derhal İzmire gidecek ve bu talihsizlerle konuşmaya çalışacaktım. BU son satırlara bakarak İzmir'de onlara yetişememek ihtimalini kuvvetli gördüğüm içindir ki, bu niyetten vazgeçmek mecburiyetinde kaldım. Fakat ertesi gün İzmirden aldığımız bir haber bize Musevi vapurunun hala orada bulunduğunu bildirdi. Bu telgraf ta şu cümleyle bitiyordu:

“-Vapurun yarın ayrılması muhtemeldir...”

Gelin görün ki, bu ihtimal ertesi gün de, daha ertesi gün de tahakkuk etmedi. Ve ben, İzmir valisinden, telefonla vapurun hareket gününü sormak mecburiyetinde kaldım. Vali Ethem Aykut, kendisine Cumartesi günü sorduğum suale şu cevabı verdi:

“-Vapur İzmir limanından Pazartesi günü, saat on ikide ayrılacak...”

Ben bu cevabı tam dört saat sonra ve Havayollarının dört motörlü tayyareleri sayesinde İzmir şehrine ayak basmış bulunuyordum.

Vapuru, Hamidiye zorla götürecektik

Beni Parita vapurunu uzaktan görmiye götüren arabacı,

“- Galiba, diyordu. Bunların gidecekleri yok... Ekmek veriliyor, su istiyorlar, kömür istiyorlar, kömür veriliyor, alkol istiyorlar, alkol veriliyor. Lakin o zamana kadar da ekmekleri bitiyor. Bir defasında da, buradan gitmemek için, makinelerinin bozukluğunu bahane ettiler!..”

Sonra, başı sallayarak:

“- Bir yandan da hakları var diyor... Biçareler, nereye gideceklerini bilmiyorlarmış ki”

Malum dedikoduları da tekrarlıyor:

“- Fakat bugün de gitmezlerse, yarın Hamidiye zırhlısı gelip zorla götürecekmiş... Bari fena bir hadise çıkmasa... Çünkü gemidekiler:

“- Buradan bir yere gitmeyiz... Bu limandan bizim ölümüz çıkar, dirimiz çıkmaz... Evvela kaptanı öldürür, sonra da intihar ederiz. Bizim başka çaremiz kalmadı” diyorlarmış!

Nihayet, kalın parmağı ile “Karşıyaka... ile Parita arasında demirli bulunan küçük, harap bir yük gemisini göstererek:

“- İşte nah, dedi, gemi şurada!..”

İki sahilin hemen tam ortasına demirlemiş bulunan gemi ile aramızda epey mesafe vardı. Fakat elimdeki dürbün, onu bana hayli yaklaştırdı. Uzun uzun ve dikkatle baktım. Güvertede hiç kimse görünmüyordu.

Vapurun ikidireği arasında kırmızı, mavi ve beyaz renkli “Transit” bayrağı sallanıyordu. Arka direğinde beyaz, yeşil ve kırmızı renkli Panama bayrağı vardı. Ve siyah boyası solmuş ve kirlenmiş olan harap gemi, bir türlü boşaltamadığı yükünü taşımaktan çoktan usanmış, yorulmuş görünüyordu.

Eğer izin verilseydi...

Arabacıya;

“- İçine kimseyi sokmuyorlar mı?”

Dedim. Saflığımla eğlenir gibi güldü:

“- Deli misin sen? İçine girilmesine izin verilseydi, gemi şimdiye kadar çoktan batmıştı. Çünkü bütün şehir gemiye akın etmek için, bu izni bekliyor. Halbuki değil içine girilmesine, yakınlarından geçilmesine bile müsaade yok”

Arabacının bu sözlerimi cesaretim sarstı, fakat ümidimi kırmadı. Kafamın içi, bir yığın sualle dolu idi:

“- Bu gemi nereden geliyordu? İçindekiler gemiyi nereden bulmuşlardı? Aylardanberi, karaya ayak basmamış olan bu biçare insanlar ne istiyorlar, ne yapıyorlar, ne düşünüyor, ne duyuyorlardı? Nasıl, ne haldeydiler? Buradan nereye gideceklerdi?

Ben çok daha kabarık olan bu sual listesinin içime doldurduğu meraktan kurtulmak uğrunda bir çok fedakarlıkları göze almak niyetindeydim. Fakat anlaşılıyordu ki, aylardanberi kara arayan bu yirmci asır Kristof Kolombları ile konuşabilmek için Lavrenskari bir marifet gösterebilmek lazımdı!

Eğer icap etseydi cesur bir takacı bulup İzmirden nasılsa kalkacak olan bu gemiyi İzmir limanı haricinde bekliyecektim!

Fakat herşeyden evvel, bu müsaadenin niçin verilmediğini anlamak için, yine İzmir valisini aradım. Vali Aykut'un bana telefonda verdiği garip cevap, bir başka yazımın mevzuu olacak. Ondan sonra müracaat ettiğim polis müdürü, sualime şu cevabı verdi:

"- Gemi, karantina kordonu içindedir: Zira yolcularını karaya çıkarmıyacağımız için, sahil sıhhiye doktoru, gemiye sıhhi muayene raporu vermedi: Bu yüzden, hiç kimseyi, o kordonun içine bırakamayız!

- Fotoğraf almamıza olsun müsaade edemez misiniz?

- Kordonun içine girmemek şartıyla resim alabilirsiniz!

- Kordonla gemi arasında ne kadar mesafe var?

- 70 metre!..

Bu mesafeden fotoğraf çekebilmek için, dürbünlü bir objektif lazımdı. Fakat vakit hayli gecikmiş olduğu için, o akşam, yapılabilecek başka hiç bir teşebbüs kalmamıştı. Ertesi gün, bu müsaadeyi de alamamak korkusuyla, ve vapuru biraz daha yakından görebilmek için, bir sandal aradım: Deniz hayli dalgalı olduğu için, sandalcılar, Salon dalgakırınının dışına çıkmıya cesaret edemiyorlardı: Bu itibarla, verilen müsaadeden istifade etmek, o müsaadeyi almaktan da zor oldu.

Gözü pek bir balıkçı

Nihayet, gözü pek bir balıkçı, - biraz da tecessüsüne kapılarak- beni kocaman sandalına bindirdi. Biz rıhtımdan ayrılırken, polis müdüründen emri almış bulunan salon komiseri Hilmi Orhon, sandalerya:

"Sakin ha, dedi, polis motöründen ileriye geçmiyesin!..

Dalgalar arasında hayli bocalıya bocalıya Parita vapuruna yaklaşıyorduk. Zira, dalgalı denizde, açıkta barınamıyan ufak polis motörü, vapura yanaşmıştı: Ve biz, polis motörüne yanaşmak müsaadesini haizdik. Ne yazık ki ben, fazla açıkta kalacağımızı hesap ederek, fotoğraf makinemi yanıma almamıştım.

Ne umuyordum?

Vapur güvertesini dolduran insanlara bakınca, o ana kadar yüreğimi burkan merhametin yerini, derin bir hayret aldı: Zira ben, zulümden, işkenceden, ölümden kaçmış bedbaht ailelerle dolu olduğunu duyduğum bu vapurda, tüyler ürpertici bir kıyamet manzarasıyla karşılaşacağımı ummuştum.

Halbuki, karşımdaki insanlar arasında:

" - Ekmek!,, diye haykıran ak saçlı kadid kadınlar...

"- Bir yudum su!.. diye inliyen hastalıklı ihtiyarlar, acı acı ağlıyan çocuklar, gözleri açlıktan kararmış, benizleri ümitsizlikten solmuş genç kızlar, verem analar, sıtmal çocuklar, karınlarında yavrularıyla yola düşmüş gebe kadınlar göreçeğimi umuyordum:

Ve umuyordum ki;

"Bizi, karaya çıkarın... Bizi kovmayın... Biz de İnsanız... Biz kimseye fenalık etmeyiz... Bize toprakta ev vermezseniz bile, birer mezar verin!...

Diye, haykırışacak olan yurtsuz, talihsiz, gıdasız, ve öksüz İsa çocuklarının acı feryatları, yüreğimi cehennem taşı gibi yakacaktı.

Halbuki neler gördüm

Halbuki, vapur güvertesini dolduran insanlara bakınca anladım ki, bende, bizde bu zannı uyandıran haberleri veren meslekdaşlar, masa başından kalkmak, zahmetine katlanmamışlar, ve bütün tahminlerini, birer vakıa şeklinde ilân etmeyi daha kolay bulmuşlar. Zira, eğer böyle olmasaydı, onları okuduktan sonra, Parita vapuru hakkında edineceğimiz kanaat büsbütün başka olurdu. Ve o takdirde ben, Istanbuldan Izmire bir tayyare seyahati yapmayı, lüzumsuz bir alaka sayardım.

Çünkü Parita vapurunun güvertesi, askerlik çağında ve seçme delikanlılarla doluydu. Hepsi de mayolarla dolaşan bu delikanlıların güneşten yanmış vücutlarından sıhhat ve kuvvet fıskırıyordu. Aralarındaki gepgenç kadınların sayısı, iki düzünüye bile bulmuyordu. Ve içlerinde bir tek yaşlı kadın veya erkek bile bulunmıyan bu gençlerin doldurduğu vapurda, yalnız dört tane çocuk vardı.

Meçhul bir nokta

Belliydi ki, genç kadınlar, ve o çocuklar da, meçhul bir gayeyi gizliyen, ve merhameti celbeden canlı birer maske, ve canlı birer yemdi!

Fakat onlar, bu maskeyi, ve yemi, hangi tehlikeden korunmak, ve hangi davayı avlamak için kullanıyorlardı?

Bu nokta meçhuldü.

Gemiye gelen her yeni insan gibi, ben de hepsinin dikkatlerini ü zerime toplamıştım.

Genç kadınlar, elleriyle, buseler göndererek:

"Beni al... Sana köle olayım!,, diyorlardı

Fakat mütebessim yüzlerinde, merhamet uyandıran bir samimiyet ve tazallüm yerine, çapkın bir Istihza gizliydi: Belliydi ki işin alayındaydılar!..

Delikanlılar da elleriyle işaretler yaparak, sigara istiyorlardı.

Fakat onlar, bu taleplerinde samimi idiler. Zira polis motöründen savrulan sigara dumanlarına hazin bir mahrumiyetle dalan gözlerinde, itiyadından mahrum kalmış bir tiryakinin olanca imrenişi vardı.

Hepsi de neşeli idi

Buna rağmen, hepsi de neşeliydiler. Onlardan, haftalarca süren maceralarını dinletmek isteyenler arasında İngilizce, Fransızca, Türkçe, Ermenice, hatta Çince bilen bile vardı. Nitekim, Türkçe konuşanlardan birisi, suallerime cevaplar vermeye başlamıştı. Fakat motordeki komiserin ihtarı, konuşmaya devam etmemize imkân bırakmadı. Zira komiser:

"Size, dedi, sadece resim çekmek müsaadesi verildi. Konuşmak yasaktır. Eğer ısrar ederseniz uzaklaştırmak mecburiyetinde kalırız!

Suallerimin cevabını bir şişe ile denize atınız

Susmak mecburiyetinde kalınca, bir çare düşündüm. Ve Fransızca konuşanlardan birisine:

"Ben, dedim, İstanbul'da çıkan "TAN gazetesinin mümessiliyim. Sizi dinlemek istiyorum. Fakat zabıtamız müsaade etmiyor. Ne zaman, nereden, nasıl hareket ettiniz? Neler geçirdiniz? Nereye gideceksiniz? Kaç kişisiniz? Bu suallerin cevaplarını bana mufassalan yazın, bir şişeye koyun, ağzını iyice kapatın ve şişeyi yarın sabah, buraya tekrar geldiğim zaman, gizlice denize atın. Ben fırsat bulunca onu denizden alırım!..

Ben mümkün mertebe süratle söylediğim bu cümlelerin son kelimelerini tamamlarken, komiser, benim sandalcıya uzaklaşmak kumandasını vermiş bulunuyordu. Hatta ben son kelimeleri söylerken, sandal uzaklaşmaya bile başlamıştı. Fakat bereket ki, dalgalar yolumuzu kesiyorlar, ve bana söyleyeceklerimi duyurmak fırsatını kazandırıyorlardı. Hatta, muhataplarımdan birinin verdiği cevabı bile duyabildim.

Sabahleyin sizi bekleriz

Hayhay... Diyordu... Sabahleyin sizi bekleriz...

Ben sahile çıkarken, ortalık iyice kararmış ve Parita vapuru görünmez olmuştu: Zira, elektriği olmayan bu eski yük vapurunun içini aydınlatan gaz lambalarının cılız ışığı, dışarıya kadar sızamıyordu: Artık, Parita vapuru da, içindekilerin talihleri gibi kararmıştı!

Parita Vapurundaki Yahudiler Arasında

“Filistine Gidiyoruz Ya Bizi Alırlar, Ya Hepimizi Öldürürler”

Naci Sadullah, Tan Gazetesi, 17 Ağustos 1939, Sayfa 7

(İzmir limanına demirliyen Parita vapurundaki vatansız Yahudilerin acıklı hikâyesini ağızlarından dinlemek üzere tayyare ile İzmir'e gönderdiğimiz arkadaşımız Naci Sadullahın ikinci yazısını aşağıda okuyacaksınız.)

Şehri dolaşırken anlamıştım ki, İzmir'e fuar dedikodularını bile unutturan mevzu Yahudi gemisi idi. Tramvayda, kahvede, gazinoda, yolda, vapurda, otobüste, hulasa herhangi bir yerde birleşen bütün İzmirli, Paritadan bahsediyorlardı!

Bazıları:

"Canım, diyorlardı, bunlar da uzattılar artık! Bir an evvel çıkıp gitseler de biz de rahat etsek... Vakıa acımıyor değiliz. Fakat ne yapalım? Şimdi bu ne idigi belirsiz sürüyü aramıza katacak değiliz ya?..

Bazıları:

"Yazık, diyorlardı, biz, bu adamları bırakmamalıydık doğrusu... Topu topu beş yüz insanmış... Hepsini şehirlere taksim ederdik. O fukaralar da denize dökülen bir kepçe su gibi aramızda kaynayıp giderlerdi!.,,

Bazıları da:

"Eğer, diyorlardı, İş bu kadarla bitse, bu adamları şekerle beslerdik. Fakat bunun arkası var. Bunları kabul ettiğimiz duyulursa, açıkta kalmış bulunan bütün Yahudiler limanlarımıza dolarlar ve o takdirde, az zaman içinde, memleket Filistine döner.. Bu itibarla, bunlara karşı, daha fazla merhametli davranamayız!..

Onlar Filistine gidiyorlar

Aynı gece rıhtım boyundaki İzmir Palas otelinin terasında, "dünya Yahudilerine yardım cemiyetinin mümessili ile beraberdik. Şehirde dinlediklerimi ona da anlattım. Onun bana verdiği cevap ne olsa beğenirsiniz?

"Siz, dedi, zannediyor musunuz ki, bu adamlar, İzmir'e çıkmak istemektedirler?

Hayır. Bu hususta uydurulmuş olan bütün haberler asılsızdır. Onlar gidecekleri yeri çok iyi biliyorlar ve herhangi bir sahile sığınmak ümidile yola çıkmış değildiler.

Hayretle sordum:

"O halde nereye gidiyorlar?,

"-Nereye mi gidecekler? Yahudilerin malı olan, ve Yahudilere vaadedilmiş bulunan bir vatan yok mu? Onlar da, İsanın çocuklarına, evvela Allahın, sonra da İngiliz imparatorluğunun vaadettiği yere "arz mevad"a gidiyorlar. Bir yanlışlık yüzünden, geçen sefer, boşu boşuna geri dönmüşler... Halbuki şu anda, Filistinde her şeyleri hazır. Ve burada, sizden istedikleri şey, sadece kendi paralarıyla, kömür, ekmek, su ve bunları vapura doldurmalarına yetecek kadar da müsaade almaktan ibarettir!..

Siz, siyonistlerin gayelerini bilirsiniz değil mi? Asırlardanberi Kudüsteki Siyon dağında bulunan "Mescidi Aksa"yı yıkmak ve yerine Yahuda mabedini kurmak emelini güden Siyonistlerin Varşovadan tayyare ile İzmir'e uçurdukları mümessil de, harikulade velût bir diplomat!

Sanırım ki, "Fakir Yahudilere yardım cemiyeti... namı altında çalışmakta olan cemiyetin gayesi, ve hakiki hüviyeti artık anlaşılmıştır.

Bu kanaate geldiğim içindir ki, bu nokta üzerinde daha fazla durmayı lüzumlu görmüyorum.

Doktor Zimmerman'ın usta talebesi Ben Hür, Filistinde devam eden kanlı Siyonizm kavgasında çıplak neferler yetiştirmeye çalışıyordu!

Yine limandan limana

O geceyi uykusuz geçirdiğimi söylemeye bilmem lüzum var mı?

Parita vapurundaki o gürbüz ve neşeli delikanlıları gördükten ve Ben Hür'ü dinledikten sonra, kendilerine açıkta kalmış birer fukara süsü veren

o insanları bir dava uğrunda döğüşmiye giden birer fedai saymam lazım.

Bu takdirde ise, onları sahte bir mağduriyet takınarak, bütün beşeriyeti aldattıklarına ve kendilerini merhametli budalalara beslete beslete din ve vatan kavgasına koştuklarına inanmak lazım,

Buna inanırsak, bu kafiye karşı duyacağımız his, aldatılmış olmaktan doğan derin bir hiddetten ve onların bir dava gütmekte gösterdikleri maharetin, azmin büyüklüğünü kavramaktan doğan derin bir takdirden ibaret kalır.

Fakat hakikatte o delikanlılar, bu vaziyetlerle iki defa mağdur edilmişlerdir.

Zira, başlarında, Eridz adında bir kafile reisi bulunmasına, her sabah vapur güvertesinde, dini merasim yapmalarına ve askeri talim görmelerine rağmen, onlar kurbanlık bir koyun sürüsü gibi güdülmektedir.

Bugün Almanyada zulüm görüyorlar. Günün birinde kendilerine işkence yapılacağı da muhakkak Binaenaleyh, oradan kaçmak mecburiyetindedirler...

Fakat nereye gitsinler?

Daima tetikte bulunan ve onların kendi kendilerine bu suali sorduklarını bilen kurnaz Siyonizm cemiyeti, fırsatı kaçırmıyor ve

"-Ne düşünöyorsunuz?.. diyor. Filistinde yeriniz hazır. Yol masrafınız bizden. Vapurunuz da var. Yol meşakkatine dayanabilecek ve orada ağır hizmetlerde bile çalışabilecek yaşta ve kudrette olanlar buyursunlar. Hem çabuk davranın. Geç kalana yer yok!...

Siz o delikanlıların yerlerinde olsanız ne yaparsınız? Vapura can atmaz mısınız?

Nitekim onlar da öyle yapıyorlar ve sonra bir ümitle vapura doluyorlar...

Halbuki, Araplarla anlaşmış bulunan İngiliz devletine, bu fırsattan istifade ederek bir emri vaki yapmak istiyen Siyonistler, tahminlerinde yanıldıklarını görmekte gecikmediler: Zira Paritadaki delikanlılar Filistine inemediler!

Şimdi ise, geri dönemiyorlar ve kendilerini besliyen Siyonistlerin kumandasında, liman liman dolaşıyorlar.

Çekoslovakya'da kalan ailelerinin ne kadar hakaret ve zulüm göreceklerini de hesaba katarsanız, hem Alman milletinin, hem de kendi milletlerinin gadrine uğrayan bu zavallı fedailere acımamak elinizden gelir mi?

Hem, başka ne yapabilirlerdi? Ya Siyonizm davasına istemiye isfemiye fedai olacaklardı, yahut ta, faşizm davasına... Feda!

Bu itibarla ben, onların, topraksızlık yüzünden birer kahraman kesilişlerini, istihfafla karşılanacak bir cüret değil. merhametle karşılanacak bir zaruret sayıyorum.

Zira, onlar, yaşayamadıkları için ölümü göze alıyorlar!

Şişelerden çıkan mektuplar

Pazar sabahı, rıhtımdan Paritaya doğru yollanan sandalda iki kişiyiz:

Deyli Ekspres muhabiri ve ben... Denizin yine dalgalı oluşu, ona endişe veriyor, bana sevinç...

Zira ancak bu sayede, polis motörü, Paritaya, biz de polis motörüne yanaşabileceğiz...

Beni ümitsiz ümitsiz düşündüren en mühim nokta, bir gün evvel aldığım vadin yerine getirilip getirilmiyeceği...

"- Acaba, diyorum, delikanlı kalem, kâğıt, şişe, tıpa, vakit bulmak, ve istediklerimi yazmak, yapmak zahmetini gösterdi mi?...

Fakat biraz sonra vapura yaklaşıncaya gülmekten kendimi alamıyorum. Zira, vapur güvertesini dolduranlara bakıyorum: Bir de ne göreyim? Çoğunun elinde birer bira şişesi yok mu?

Onlar da gülüyorlar ve polisler tarafından görülmediklerinden emin oldukça, şişeleri göstererek soruyorlar:

"-Ne yapalım, nereye atalım?.. Vaziyete bakınca, şişelerden bazılarını feda etmek mecburiyetinde kalacağımızı kestirmekte güçlük çekmedim. Ve içlerinden birisine, şişesini polis motörünün arkasına fırlatmasını işaret ettim. Memurlar o şişeyi almaya giderlerken, bir diğerine sandalın yanı başını gösterdim. Bu suretle ilk şişeyi yakalanmadan ele geçirmiş olduk.

Biraz sonra da, denize şişe yağmıya başlamıştı. Fakat zabıta memurları dikkat kesildikleri için, maalesef. Bu kapışmada, bizim hissemize iki şişeden fazla düşmedi. Zabitanın eline geçen şişelerin yekûnu otuzdan fazlaydı. İçlerinden yüze yakın mektup çıktığım da sonra salon komiser muavini Avniden öğrenmiştim.

Bizim Şişelerden çıkan üç mektup ta bana hitap ediyordu. Birisi türkçe, birisi fransızca, diğeri de musevice yazılmıŐtı. En uzununu ve en Őayanı dikkati, fransızca olanıydı, mektubu yazan delikanlı "Tan... kelimesini Őu Őekilde yazmıŐtı: "-Temps!..

Bunu okuyunca, gayri ihtiyari güldüm ve:

"Demek, dedim yanlıŐ anlamıŐ. Fakat bereket ki, elden verdi. EĞer postaya verseydi, başka adrese gidecekti!,

"Aziz gazeteci!,, hitabile baŐliyan bu mektubun tercümesini. -bilhassa Hitler ve Mussolini hakkında çok ağır lisan kullanan cümlelerini çıkararak- aynen koyuyorum:

(Bu reportajı nc kısmını diğer bir yazıda okuyacaksınız).

Parita Vapurundaki Yahudiler Arasında

Parita Giderken

“Ne Olur Sahilden Biraz Toprak Getirin Bu Kokuya Hasretiz”

Naci Sadullah, 18 Ağustos 1939, Sayfa 7,8

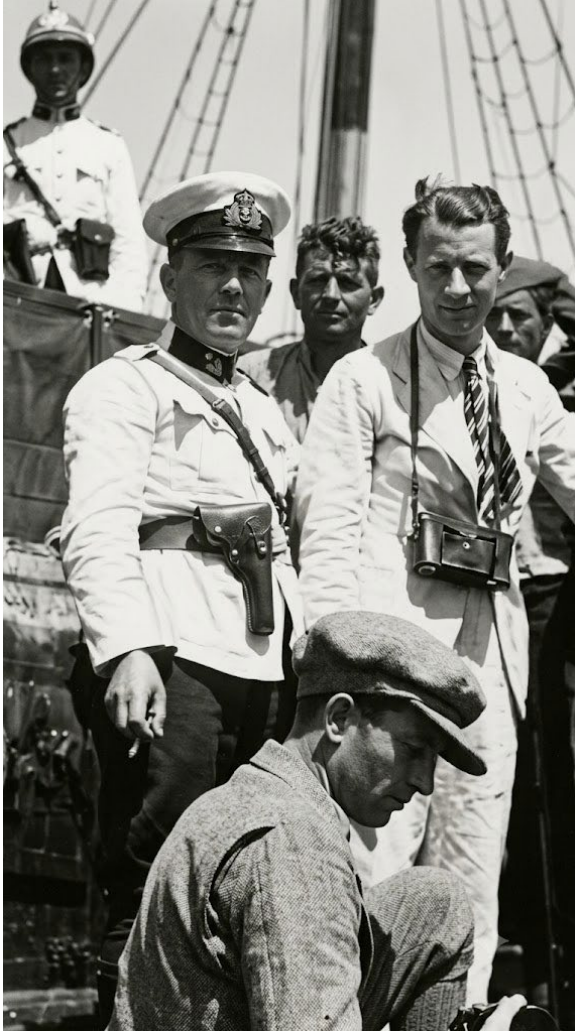
"Cevabımızın elinize geçip geçmeyeceğini bilmiyoruz. Hakkımız da yazacaklarımızın bize faydalı olup olamayacağını bilmiyoruz.

Bizim hakkımızda ne gibi hislerle mütehasis bulunduğunuzu bilmiyoruz.

Yarın ne yapacağımızı, öbürgün nerede bulunacağımızı ve daha öbürgün ne olacağımızı bilmiyoruz.

Hülasa, yarına, istikbale dair hiç bir şey bilmiyoruz.

Fakat, siz, bize hissi ihtiyaçlarımızı soran ilk insansınız. Size cevap vermeyi bir vazife biliyoruz.

Uğradığımız bazı yerlerde, bize aç köpeklere kemik atar gibi ekmek fırlattılar. Bazı yerlerde ise su bile vermediler.

Sahipsiz birer hayvan mı sayılıyor, nedir? En şefkatli olanlar bile, bizim sade midelerimizin ihtiyaçlarını sordular. Ve şimdiye kadar hiç kimse çıkıp ta:

"-Siz ne düşünüyorsunuz? ne hissediyorsunuz?" Demedi.

Bunun içindir ki, kendimizi size minnettar sayıyoruz. Derdimize çare bulamayacak bile olsanız, sormayı hatırladınız ya!...

Suallerinizden bir kısmını rüzgâr alıp götürdü.

Bir kısmı da dalgalara düştü. Biz kulaklarımızı dört açarak işitebildiklerimize kısaca cevap vereceğiz. Size uzun yazmak isterdik, Zira her birimizin kafasında, ayrı birer roman var. Fakat ne yapalım ki, onları yazmaya, ne bizim vaktimiz, ne sizin sabrınız müsait, Yorgun sınırlarımızda, perişan kafalarımızda bu işe yetebilecek kadar mecal kalmadı.

Kaldı ki, bu mecali bulabilsek bile, yine sözü uzatamayız: Zira bizim vapurda, ekmek buhranı, tütün buhranı, et buhranı, yer

buhmanı, hürriyet buhranı, şefkat buhranı, toprak buhranı su buhranı gibi, bir de kâğıt buhranı var. Bu defteri buluncaya kadar, bu köhne vapurda, bir hafriyat yapmadığımız kaldı. Bunun için. mektubumuzun kısalığının, kâğıtlarımızın kötülüğünün kusuruna bakmayın.

Sürünüp ölmek için

Vapurda tam 721 kişiyiz: En mebzul gıdamız hava, en fakir gıdamız da, ümit!.

Bir buçuk aydır denizdeyiz. Ve biz, Filistinin öz sahipleri, Medinenin meşhur dilencilerine döndük.

Halbuki, biz Gestabo'nun şerrinden kurtulmak için, evlerimizi, barklarımızı yok bahasına satıp yola çıktığımız zaman, dünyanın elimize sarılacak merhametli insanlarla dolu olduğunu sanıyorduk.

Fakata, eğer böyle sanmasaydık ta, yine kaçmak mecburiyetindeydik. Zira Almanlardan gördüğümüz en hafif zulüm, sokak köpeklerle bir tutulmaktı.

Hatta hürriyetimiz sokak köpeklerinden daha azdı.

Zira biz, sokak köpeklerinin bile kabul olundukları bazı yerlere giremiyorduk. Namusumuza, canımıza, malımıza emniyetimiz kalmamıştı. Ve süründürüle süründürüle ezileceğimiz muhakkaktı. Düşünüp taşındık, neticede gidip Filistinde ölmeyi, bu zelil akibetten daha şerefli saydık.

Bu altımızda gördüğünüz vapur, 5000 İngiliz lirasına (otuz bin Türk lirası) kiralandı.

Bu para, vapur sahiperine, bin kişilik kafilemizin Filistine indi rilmesi şartile ödenmişti.

Bugün, içimizde yüzme bilen kalmadı gibi bir şey. Zira onlardan bir kısmı Filistinde, bir kısmı Rodosta karaya çıktılar. On iki adalardan bazılarına gitmek üzere, suya atılanlar da oldu. Onlar, bir daha dönmediler. Ne olduklarını bittabi bilmiyoruz. Öldülerse, öldürüldülerse, ne olacak? Yahudi bu: Hesabi sorulacak değil ya?.

Bazıları, On iki adalardan sizin topraklarınıza kaçmak niyetinde idiler. Temenni ederiz ki, bu niyetlerini tahakkuk ettirebilmiş olsunlar...

Filistinden, yani kendi topraklarımızdan da -aldığımız vaade rağmen- kovulunca, Rodosa uğradık. Orada hize, toprak değil, içecek su bile vermediler. Ve gemimizi iki kruvazörle çıkardılar. Hatta ince nükteli, kalın yürekli İtalyan polisleri:

"Seyahat tatlı şeydir: Herkes bu saadetinizin hulyasını çekiyor. Elinize fırsat düşmüşken, dolaşın dolaşabildiğiniz kadar!" diye, bizimle alay bile ettiler.

Son ümidimiz, Türk milletinin ezeli, ve büyük şefkatine, merhametine sığınmaktı: Bugün, bu ümitten de mahrum kalmış bulunuyoruz.

Midelerimiz yarı tok, ve maneviyatımız tamamen ölü olarak, buradan ayrılacağız.

Galibe nereye gideceğimizi de sormuştunuz:

Tekrar Filistine dönmek kararındayız. Gideceğiz, ve zorla gemiyi karaya oturtacağız: Bizi ya alırlar, yahut da öldürürler...

Zira, yapılabilecek hiçbir teşebbüsümüz yok.

Sözümüzü bitirmeden evvel, hakkımızda çıkarıldığını işittiğimiz bir iftirayı söyleyelim: Merhametli Türk halkına hitap etmesi için hazırladığımız bir band üzerine:

"Ekmek, su, alkol isteriz!" cümlesini yazmıştık. Bizi bekliyen memurlardan öğrendik ki, bazı kimseler:

"Şunlara bak... Demişler, sıkılmadan, bir de içki istiyorlar!" Siz onlara lütfen yazın ki, biz alkolü, içmek için istemedik: onu, yaralarımıza sürecektik

Yahudice yazılmış olan mektubu, İzmirli bir doktor dostuma tercüme ettirdim. Onun mektubu, Almanya küfürle doluymuş:

"-Uluslar Kurumu toplansın: Ortada kalmış olan Yahudileri, demokrat memleketler arasında tak-sim etsin!" diyormuş.

Üçüncü mektubu yazan ise, İzmirli olduğunu söylüyor, ve Parita vapurunun geçirdiği bütün maceraları hülasa eden birinci mektuptaki malumatı tekrarladıktan sonra diyor ki:

"Fakat çok rica ederiz: Bize iyilik etmek istiyorsanız, Filistine gideceğimizi yazmayın: Zira şimdiden tedbir alırlar. Bu sefer de gidemeyiz!"

Bu mektuplardan anlaşılmaktadır ki. vapuru dolduranlardan çoğu, Filistine, Siyonizm davasına inandıkları için değil, inanmış görünmekten başka çare bulamadıkları için gitmektedirler. Ve böyle olduğu içindir ki, aralarında kanlı, ve feci bir isyan çıkması bile muhtemeldir.

Saat 12 de kalkacak olan vapura kömür veren dubanın üzerinden resim alıyoruz. Memurların hiç kimseye zararı olmayan müsamahaları sayesinde, bir taraftan da konuşuyoruz. İçlerinden birisi gülüyor, ve:

"-Bu gemiye iyice alıştık... Diyor. Geminin başındaki: Parita kelimesinde bulunan harflerin yerlerini değiştireceğiz: Bu suretle bu gemi de bizim "Patria"mız olacak: Zaten, bundan başka vatan bulacağımıza da ümidimiz kalmadı!"

Bir kadın:

"-Ne olur, diyor, sahile gidin de, bize bir kutu toprak getirin: Toprak, kokusuna hasretiz!"

Zavallı çocuklardan birisine soruyorum:

"-Nereye gidiyorsunuz?" İçini çekerek önüne bakıyor: "Bilmem!" diyor. Sonra masum, saf ve samimi bir özleyişle ilave ediyor:

"Eeve gidelim artık!"

İçlerinde, idealist olanlar da var. Onlar, aynı suale:

"Hakkımızı aramaya gidiyoruz!" cevabını veriyorlar.

Hasır üzerinde yattıklarını söyleyen yolcuların iç hayatlarını gösteren resimlerden edinmek arzusuyla, bir tanesine:

"İçinizde, dedim, hiç birinizin fotoğraf makinesi yok mu? hiç resim çekmediniz mi?.. O acı acı gülümsedi, ve: "Tabii yok.. dedi. Fotoğraf makinesi para eder: Onu Almanlar bırakırlar mı bize?."

En fazla istedikleri iki şey var: "-Gazete ve cigara!..

"-İçlerinden bir tanesi de, vapura kömür yükleyen amelelere yardım ediyordu. Fevkalade güzel Türkçe konuşan, ve, vapura astıkları banddaki cümleyi yazmış olan bu delikanlı, fırsattan istifade, mavnaya geçmişti. Mavna işini bitirip uzaklaşırken, yüzü kömürle kararmış olan bu delikanlı da içinde kalmıştı: Hiç sesini çıkarmıyordu. Mavnada bulunan işçilerden iki tanesi, işin farkında oldukları halde seslerini çıkarmıyorlardı. Birisi sezememişti. Fakat bir tanesi gevezelik etti:

"Memur efendi, bir tanesi burada kaldı!

Delikanlı:

"Arkadaş şaka ediyor. Ben mavnaya geldim!" diyerek, memuru atlatmak istet. Sonra kendisinin mavnada kalışına bile bile ses çıkarmayan işçilerin gözlerinde sezdiği şefkate, merhamete güvenerek memura:

"İnanmazsanız sorun!" dedi. Memur onlara hiddetle sordu: "Doğru söyleyin canım: Şakanın sırası değil. Bu sizden mi, onlardan mı?"

(Devamı 8 incide)

Parita Giderken..

(Başı 7 incide)

- Birisi cevap vermedi. Diğeri, biraz düşündü, sonra:

"-Amele gibi çalıştı ama... Dedi.. Vapurdan geldi!..

Mavna, tekrar yanaşıp gizlice insanlara karışmak isteyen bu firariyi gemiye bindirirken, diğer yolcular katıla katıla gülüyorlardı. Eğer ihbar vaki olmasaydı, delikanlı toprağa kavuşmuş bulunacaktı: Onu başka türlü ayırd etmek mümkün değildi: Zira o da insandı!

Biçare, şimdi, yüzünün karardığı kalmıştı. Suratını kaplıyan kömür tozları, onu, yüz karası gibi utandırmış olacaktı ki, önüne bakıyordu: Yüzüne dikkat ettim: Gözlerinden sızan iri bir damla çenesine doğru yuvarlanarak, kömür tozile kararmış yüzüne, iki beyaz, ve ince çizgi çizdi..

Meçhul bir semte doğru

Saat tam 12 buçukta, motörle Paritaya yaklaşan salon serkomiseri İzmir Emniyet Direktörünün emrini bildiriyor:

"Gemi derhal demir alacak! Ve şu anda Paritaya yanaşmış olan yelkenliyi dolduran erzak, gemiye, hareketinden sonra verilecek!

İzmir Emniyet direktörü, bu tedbiri, Yahudilerin hareket etmemek için bir bahane daha bulmaları ihtimalini hesaplıyarak almış.

Fakat, polis motöründe bulunan memurların tahminlerine rağmen, Emniyet direktörünün verdiği bu emir, gemide isyana, teessüre benziyen bir hareket, bir telaş uyandırmadı. Hatta, güverteyi dolduran Musevi delikanlılarından bazıları bu hareket haberini alkışladılar bile!

Fakat ben eminim ki, onlar, bu zoraki sevinci, o anda polis motoründe bulunan ve kendilerine, su, kömür, et, ekmek, gazete ve sigara temin etmiş olan Siyonist mümessiline şükranlarını ödemek için gösterdiler.

Yoksa, hepsinin, yeşil İzmirin, usta bir rakkase beli gibi kıvrılan sahillerine dikilen dalgın gözleri, derin bir toprak hasretile yaşıyordu.

Saat on üçü tam on gece, demirini almış ulunan Parita vapuru kimıldadı, İzmir limanına, ağır, ağır, küskün küskün sırtını döndü: Nereye gideceğini kestiremiyormuş gibi, yavaş yavaş uzaklaşmaya başladı. Arkalarından bakarken düşünüyordum:

"O biçareler, Filistin topraklarına bu sefer de kabul olunmadıkları takdirde nereye gideceklerdi?"

Onlar, içinden bir türlü çıkamadıkları denizlere doğru aılırlarken biz de sahile doğru yollanmıştık. Altımızdaki sandal sahile yaklaşırken, dalgaların üzerinde zıp-zıp âdeta sıcıyor, oynuyor, sanki zavallı Parita yolcularına nisbet yapmak istiyormuş gibi şımarıyor, ve bizi mazharlyetimizden utandırıyordu.

Ben, ne sandalcının, ne de soğukkanlı Deyli Ekspres muhabirinin sözlerini duymuyordum. Kulaklarımda kcck tmbul ayaklarını belki bir daha hiç toprağa basamıyacak olan sevimli Yahudi çocuğunun ince, kırık sesi vardı:

"Ne olur? diyordu, evimize dönelim artık!..